

MAHATMA PHULE KRISHI VIDYAPEETH, RAHURI

Agriculture Research Station, Jeur कृषी संशोधन केंद्र, जेऊर

१. संशोधन योजना/ केंद्र नाव व पूर्ण पत्ता : कृषी संशोधन केंद्र जेऊर, शेलगांव (वां) ता. करमाळा
जि.सोलापूर पिन-413202

Name & complete address of Research Scheme / Centre: Agriculture Research Station
Jeur ,Tal-Karmala Dist-Solapur Pin-413202

२. स्थापना वर्ष : १९४१

Year of establishment : 1941

३. संशोधन योजना/ केंद्र स्थापनेबाबतचा प्रमुख उद्देश :

- कोरडवाहू शेतीसाठी विकसित केलेले वाण व तंत्रज्ञान पडताळणी करणे साठीचे उप-केंद्र म्हणून कार्यरत.
- मटकी, हरभरा, रब्बी ज्वारी, सूर्यफूल आणि करडई या पिकांच्या योग्य जातींची तपासणी.
- जमिनीतील ओलावा संवर्धनासाठी प्रभावी आंतरबंधी व्यवस्थापन तंत्रज्ञान.
- पीक पद्धतीचे संशोधन.

Major objectives/ Mandate for establishment of Research Scheme / Centre :

- Verification of crop production technology developed at various research stations under MPKV, Rahuri from scarcity zone.
- Screening of suitable crop varieties of moth bean, horse gram, *rabi* sorghum, sunflower and safflower.
- Effective inter bund management technology for soil moisture conservation.
- Cropping system research.

४. ऐतिहासिक पार्श्वभूमी :

कृषी संशोधन केंद्र, जेऊर, ता. करमाळा, जि. सोलापूरची स्थापना 1941 मध्ये सोलापूरच्या मुख्य कोरडवाहू संशोधन केंद्राच्या कोरडवाहू शेती चाचणी उपकेंद्रांपैकी एक म्हणून करण्यात आली. स्टेशन शेलगाव येथे जेऊर-वांगी क्रमांक 3 रस्त्यावर जेऊरपासून 6 किमी अंतरावर आहे. हे स्टेशन अर्ध-शुष्क उष्ण कटिबंध आणि पर्जन्य क्षेत्र - I {E4(C1D3)D1E3} महाराष्ट्र राज्याच्या टंचाई क्षेत्रांतर्गत येते. टंचाई विभागातील सर्वात प्रातिनिधिक जिल्ह्यांपैकी सोलापूर आणि अहमदनगर जिल्ह्यांच्या सीमेजवळ हे स्टेशन आहे. या भागातील पर्जन्यमान कमी, अनियमित आणि खराब वितरण आहे. सर्वसाधारणपणे पाऊस

जूनच्या दुसऱ्या पंधरवाड्यात येतो आणि त्याचे वैशिष्ट्य दोन शिखरे असतात, पहिला जून/जुलैमध्ये आणि दुसरा सप्टेंबरमध्ये येतो. जुलै/ऑगस्टमध्ये 2 ते 6 आठवड्यांपर्यंत पसरणारे कोरडे काळ अनुभवतात. त्याच बरोबर या काळात वाऱ्याचा वेग, तेजस्वी सूर्यप्रकाश आणि कोरडे हवामान त्याच्याशी देखील जोडले जाते. संशोधन केंद्रावर सरासरी पर्जन्यमान 588.60 मिमी आहे. सरासरी कमाल आणि किमान तापमान अनुक्रमे 33.35 डिग्री सेल्सिअस आणि 18.38 डिग्री सेल्सिअस आहे. संशोधन केंद्राचे एकूण क्षेत्रफळ 19.09 हेक्टर आहे. त्यापैकी 16.00 हेक्टर क्षेत्र लागवडीखाली आहे. माती उथळ ते खोल आणि पोत चिकणमाती आहे. या संशोधन केंद्राचा मूळ उद्देश सोलापूरच्या मुख्य केंद्रात झालेल्या चाचण्यांच्या निकालांची पुनरावृत्ती आणि पुष्टी करणे हा आहे.

स्थापना वर्ष 1941

राज्य सरकार निधी देणारी संस्था

कालावधी योजनेतर्ज योजना

स्थान

कृषी संशोधन केंद्र, जेऊर, ता. करमाळा, जि. सोलापूर हे जेऊर गावापासून जेऊर-वांगी क्रमांक 3 रस्त्यावर 5 किमी अंतरावर आहे. भौगोलिकदृष्ट्या ते 18°12" N अक्षांश आणि 72°12" E रेखांशावर स्थित आहे. त्याची उंची सरासरी समुद्रसपाटीपासून 520 मीटर आहे.

Historical background : The Agriculture Research Station, Jeur, Tal. Karmala, Dist. Solapur was established in 1941 as one of the dry farming testing sub center of the main Dry Farming Research Station, Solapur. The Station is situated at Shelgoan 6 km away from the Jeur on Jeur –Wangi No. 3 road. The Station comes under the semi-arid tropics and the rainfall Zone - I {E4(C1D3)D1E3} of scarcity zone of Maharashtra State. The Station is situated near the border of Solapur and Ahmednagar districts the most representative districts of the Scarcity Zone. The rainfall in this area is low, erratic and ill distributed. In general rain comes in the second fortnight of June and is characterized by two peaks, the first occurs in June/July and second in September. Dry spells spreading over 2 to 6 weeks are experienced in July/ August. These breaks are also coupled with high wind velocity, bright sunshine and dry weather. The average rainfall at the research station is 588.60 mm. The average maximum and minimum temperatures are 33.35° C and 18.38°C, respectively. Total area of the research station is 19.09 ha. Out of which 16.00 ha area is under cultivation. The soils are shallow to deep and clay loam in texture. The basic objective of this research station is to repeat and confirm the results of the trials conducted at main center Solapur.

Year of establishment 1941

Funding agency State Government

Duration Non-plan

Location

The Agriculture Research Station, Jeur, Tal. Karmala, Dist. Solapur is situated 5 km away from Jeur village on Jeur-Wangi No. 3 road. Geographically it is situated at 18°12" N latitude and 72°12" E longitude. Its elevation is 520 m from mean sea level.

५. मंजुर पदांचा तपशिल :

अ.क्र	पदे	मंजुर पदे	सध्याभरलेली पदे	रिक्त पदे
1	सहाय्यक प्राध्यापक	१	०	१
2	कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक	१	१	०
3	कृषि सहाय्यक	२	२	०
4	मजुर	४	१	३
5	पहारेकरी	१	१	०
6	एकुण	९	५	४

Details of the sanctioned posts :

Designation	Sanction post	Filled post	Vacant post	Remark
Assistant Professor	1	0	1	
Jr. Research Assistant	1	1	0	
Agril. Assistant	2	2	0	
Majdoor	4	1	3	
Watchman	1	1	0	
Total	9	5	4	

६. संशोधन योजना / केंद्रामार्फत राबविण्यात आलेले वैशिष्ट्यपूर्ण उपक्रम :

शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंच, बिजोत्पादन, शिवारफेरी, वृक्षारोपण, शेतकरी मेळावा, कृषी सल्ला सेवा

- 1) वीस शेतकऱ्यांचा शेतकरी-शास्त्रज्ञ मंच स्थापन केला.
- २) महत्वाच्या रब्बी पिकांची प्रात्यक्षिके आयोजित केली.
- 3) कृषी संशोधन केंद्र जेऊर येथे शेतकरी दिनाचे आयोजन केले .
- 4) कृषी संशोधन केंद्र जेऊर येथे गरज आधारीत प्रशिक्षण आयोजित केले.

5) कृषी-सल्ला सेवा पुरविल्या.

6) ग्रामीण कार्यानुभव कार्यक्रमातील विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

Significant/innovative activities and programmes implemented by the Research Scheme / Centre : Farmer –Scientist Forum , Seed Production ,Shivarferi ,Tree plantation , Farmers rally, Agro Advisory services.

- 1) Formed Farmer –Scientist Forum of twenty farmers.
- 2) Organized field demonstrations of important rabi crops.
- 3) Organized field day at Agriculture Research Station Jeur.
- 4) Organized Need base trainings at Agriculture Research Station Jeur .
- 5) Provided Agro-advisory services.
- 6) Guided to students of RAWE programme

७. संशोधन योजना/ केंद्रामार्फत विकसित / प्रसारित करण्यात आलेले वैशिष्ट्यपूर्ण सुधारीत / संकरीत वाण, कृषि तंत्रज्ञान : या केंद्राचा सहभाग असलेल्या (बहु क्षेत्र चाचणी) मटकी प्रयोगातून फुले - सकस या कोरडवाहूसाठीच्या वाणाची शिफारस करणेत आलेली आहे.

Major improved/ hybrid varieties, agriculture technologies developed at Research Scheme / Centre : Phule Sakas Mothbean variety evolved by conducting multilocation trial at this centre.

८. संशोधन योजना केंद्रामार्फत प्रसारित करण्यात आलेले वैशिष्ट्यपूर्ण कृषि संशोधन शिफारशी :

कृषी संशोधन केंद्र, जेऊर, ता. करमाळा, जि. सोलापूरची स्थापना 1941 मध्ये कोरडवाहू शेती संशोधन केंद्र, सोलापूरच्या कोरडवाहू शेती चाचणी उपकेंद्रांपैकी एक म्हणून करण्यात आली. या संशोधन केंद्राचा मूळ उद्देश मुख्य केंद्रावर घेण्यात आलेल्या चाचण्यांच्या निकालांची पुनरावृत्ती करणे आणि पुष्टी करणे आणि सुधारित कोरडवाहू तंत्रज्ञान मोठ्या प्रमाणावर पीक प्रात्यक्षिकाद्वारे शेतक-यांमध्ये लोकप्रिय करणे हा आहे. त्यामुळे या स्थानकासाठी कोणत्याही विशिष्ट शिफारसी नाहीत परंतु खालीलप्रमाणे काही मुख्य कामगिरी आहेत, या केंद्राचा सहभाग असलेल्या (बहु क्षेत्र चाचणी) मटकी प्रयोगातून फुले - सकस या कोरडवाहूसाठीच्या वाणाची शिफारस करणेत आलेली आहे.

Major agricultural technological recommendations released by Research Scheme / Centre :

Agriculture Research Station, Jeur, Tal. Karmala, Dist. Solapur was established in the year 1941 as one of the dry farming testing sub-center of the Dry Farming Research Station, Solapur. The basic objective of this Research station is to repeat and confirm the results of the trials conducted at main center and to popularize the improved dry land technology amongst the cultivators by conducting demonstration on large scale. As such there are no specific recommendation with this station but there are some silent achievements as follows. Phule Sakas Mothbean variety evolved by conducting multilocation trial at this centre.

९. पुढील संशोधनाची दिशा :

- महाराष्ट्राच्या टंचाई झोनमधील बदलत्या पर्जन्यमान परिस्थितीत सोयाबीनच्या वाढीवर, उत्पादनावर आणि दर्जेदार सोयाबीनवर पेरणीच्या वेगवेगळ्या खिडक्यांचा परिणाम.
- महाराष्ट्रातील टंचाई झोनमधील बदलत्या पर्जन्यमान परिस्थितीत करडईची वाढ, उत्पादन आणि गुणवत्तेवर पेरणीच्या वेगवेगळ्या खिडक्यांचा परिणाम.
- महाराष्ट्रातील टंचाई क्षेत्र अंतर्गत उडिद करडई पीक पध्दती वाढीवर आणि उत्पन्नावर सेंद्रिय खताचा परिणाम.

Future road map of the research :

- Effect of different sowing windows on growth, yield and quality of soybean under variable rainfall situation of scarcity zone of Maharashtra .
- Effect of different sowing windows on growth, yield and quality of safflower under variable rainfall situation of scarcity zone of Maharashtra.
- Effect of Organic Manure on Growth and Yield of Black gram – Safflower Cropping Sequence under Scarcity Zone of Maharashtra.

१०. संशोधन योजना/ केंद्राच्या सुधारणेसाठी, बळकटीकरणासाठी आवश्यक असलेले उपाय :

- उसाच्या व्यावसायिक लागवडी खालील वाढलेले क्षेत्र वाढवणे.
- रब्बी बिजोत्पादन पिकाखालील क्षेत्र वाढवणे.
- उजनी धरणाच्या मागील पाण्यातून उपसा जल सिंचन राबवण्याचा प्रस्ताव सादर केला आहे त्यामुळे शेतीचे सिंचन क्षेत्र वाढेल.

1) संसाधन वापर कार्यक्षमता वाढवण्यासाठी विकास योजना (कंपोस्टिंग/ गांडूळ खत

/मधमधमाशी पालन/माती आणि जलसंधारण/जैव कुंपण/इ.)

- आमच्याकडे शेतीला थेट कुंपण म्हणून बांबूची लागवड करण्याची योजना आहे.
- कंपोस्टिंगची योजना आहे.
- आम्ही मृदा आणि जलसंधारणासाठी विद्यमान समोच्च बंधारे सांभाळत आहोत.

२) परिसर सुशोभीकरणासाठी विकास योजना (वृक्ष लागवड/स्वच्छता अभियान/इ.)

- कार्यालय परिसरात विविध वृक्षांच्या प्रजाती आणि फुलांचे वृक्षारोपण केले.
- आम्ही परिसर स्वच्छ आणि प्लास्टिकमुक्त ठेवत आहोत.

Measures required for improvement / strengthening of the Research Scheme / Centre :

- Increased area under commercial cultivation of sugarcane.
- Increased area under *rabi* seed production crops.
- Submitted proposal of lift irrigation from back water of Ujani dam for increasing irrigated area of the farm.

- 1) Development plans for increase resource use efficiency (composting/ vermicomposting /honey bee keeping/ soil and water conservation/ live fencing / etc)
 - We have plan plantation of bamboo as live fencing to farm.
 - Plan for composting.
 - We are maintaining the existing contour bunds for soil and water conservation.
- 2) Development plans for campus beautification (Tree plantation/ Swachhata Abhiyan/etc)
 - The plantation of different tree species and flowers in office campus.
 - We are maintaining campus as clean and plastic free.

११. संशोधन योजना / केंद्राचे ऐतिहासिक नाविण्यपूर्ण ठळक घडामोडीचे क्षणचित्रे / फोटो :

Photographs (jpeg) of historical and innovative activities of the Research Scheme / Centre :

कृषी संशोधन केंद्र जेऊर येथील जुने कार्यालय

कृषी संशोधन केंद्र जेऊर येथील जुना नगर-सोलापुर रोड

कृषी संशोधन केंद्र जेऊर येथील नवीन प्रवेश द्वार

कृषी संशोधन केंद्र जेऊर येथील जुने बोर्ड

कृषी संशोधन केंद्र जेऊर येथील जुनी विहिर